

بررسی رابطه سلامت روانی و روابط خانوادگی با اعتیاد به تلفن همراه

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۲/۳/۲۵

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۱۰/۳۰

کریم سواری^۱

چکیده

استفاده افراطی و اعتیاد به تلفن همراه یکی از موضوعاتی است که همواره مورد توجه محافل علمی است که بنا به شواهد پژوهشی با متغیرهای متعددی از جمله سلامت روانی و روابط خانوادگی در ارتباط است. لذا در تحقیق حاضر، ارتباط روابط خانوادگی و سلامت روانی با اعتیاد به تلفن همراه بررسی شد.

روش: دانش آموزان دختر و پسر پایه سوم متوسطه آموزش و پرورش ناحیه یک اهواز جامعه آماری تحقیق حاضر را تشکیل داده‌اند که از بین آنان ۲۰۰ نفر (۱۰۰ دختر و ۱۰۰ پسر) به صورت نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های محقق ساخته روابط خانوادگی، اعتیاد به تلفن همراه و سلامت روانی نجاریان و داوودی (۱۳۸۰) استفاده بعمل آمد. ضمناً تحقیق حاضر توصیفی از نوع همبستگی است.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که بین سلامت روانی و روابط خانوادگی با اعتیاد به تلفن همراه همبستگی منفی معنا داری وجود دارد. نتایج مربوط به رگرسیون چند متغیره نیز نشان داد که متغیرهای سلامت روانی و روابط خانوادگی از پیش بین کننده اعتیاد به تلفن همراه دانش‌آموزان به شمار می‌روند.

واژه‌های کلیدی: سلامت روانی، روابط خانوادگی، اعتیاد به تلفن همراه.

^۱ استادیار گروه روانشناسی دانشگاه پیام نور، sevari1347@yahoo.com

The relationship between mental health and family relationships with cell phone addiction

Savari, K.

Abstract

Introduction: The aim of this study was to investigate the relationship between mental health & family relations with addiction to mobile phone among high school students of Ahwaz City.

Method: 200 high school students participated in the study and answered a researcher made questionnaire about mobile phone addiction. They also responded Mental Health questionnaire (Najarian & Davoodi, 2003).

Results: Results showed that there is a negative relation between mental health & family relations with addiction to mobile phone among students. Regression analyzes by using stepwise method showed that mental health & family relations could predict addiction to mobile phone.

Keywords: Mental health, Family relations, Addiction to mobile phone.

مقدمه

قبل از ظهور وسایل ارتباط جمعی^۱، ارتباطات بشر بسیار محدود بود و در محدودیت‌های زمانی و مکانی قرار داشت که امروزه با وجود این ابزارها دیگر این محدودیت‌ها برداشته شده‌اند. به عبارت دیگر وسایل ارتباط جمعی با به کارگیری تکنولوژی‌های ارتباطی پیشرفته نظیر سیستم‌های مخابراتی، الکترونیکی، امواج رادیویی و ماهواره‌ها قادرند یک پیام را در کمتر از یک ثانیه به هر نقطه از جهان و به تعداد فراوان برای مخاطبین خود ارسال کنند. به عبارت دیگر رسانه‌های ارتباط جمعی (مانند تلفن همراه^۲) از جمله ابزارهایی هستند که به انتقال سریع اطلاعات بشری کمک می‌کنند. بطوری‌که در جهان امروزی تلفن همراه به عنوان یک مکانیزم ارتباط شخصی تبدیل شده است (لنگ و وی^۳ ۱۹۹۹؛ لینگ^۴ ۲۰۰۰؛ وی^۵ ۲۰۰۶). تلفن همراه یکی از تکنولوژی‌های جدیدی است که به سرعت در حال رشد است (ربلو^۵ ۲۰۱۰). در بیان اهمیت استفاده از تلفن همراه صاحب‌نظرانی همچون تامپسون و ری^۶ (۲۰۰۷) معتقدند که تلفن همراه به ایجاد امنیت کودکان کمک می‌کند. در همین راستا پاور و هورستمانشوف^۷ (۲۰۰۴) خاطر نشان می‌کنند که استفاده از تلفن همراه فرصت برقراری ارتباط جدید با دیگران را نیز فراهم می‌کند.

بررسی‌ها حاکی از آن است که میزان استفاده از تلفن همراه در حال افزایش است (چولیز، ویلانوا، چولیز، الاس^۸ ۲۰۰۹). در همین رابطه آتر^۹ (۲۰۰۷)، زولکفلای و بحارالدین^{۱۰} (۲۰۰۹) در مطالعات جداگانه‌ای میزان مکالمات تلفنی دانشجویان دانشگاه در هفته را بین ۶ ساعت تا ۱۰ ساعت گزارش کرده‌اند. شواهد پژوهشی زیادی نیز نشان می‌دهد که استفاده افراطی از تلفن همراه می‌تواند به صورت اعتیادآور تبدیل شود. در تایید این ادعا مادرید^{۱۱} (۲۰۰۳) معتقد است که قرن بیستم استفاده از تلفن همراه به عنوان یک اختلال وسواسی و اعتیادگونه یاد شده و به بزرگترین اعتیادآورهای غیردارویی مبدل شده است. در همین رابطه پژوهشگرانی همچون چولیز، ویلانوا، کولیز و الاس (۲۰۰۹) از نشانه‌های وابستگی و اعتیاد به تلفن همراه را استفاده مفرط از تلفن، مشکل پیدا کردن با والدین بر اثر استفاده زیاد از تلفن همراه، بهم خوردن فعالیت‌های مدرسه و شخصی و احساس نیاز به مکالمه تلفنی یا ارسال پیام کوتاه در اثر ممانعت از استفاده از آن می‌دانند.

¹ Mass

² Mobile phone

³ Leung & Wei

⁴ Ling

⁵ Rebello

⁶ Thompson & Ray

⁷ Power M & Horstmanshof

⁸ Chóliz , Villanueva , Chóliz & Ellas

⁹ Auter

¹⁰ Zulkefly & Baharudin

¹¹ Madrid

در این خصوص که آیا استفاده زیاد از تلفن همراه می‌تواند پیامدهای منفی یا مثبت داشته باشد تاکنون بررسی‌های زیادی صورت گرفته است. در رابطه با استفاده زیاد از تلفن همراه، ریدوت، فوهر و روبرتز^۱ (۲۰۱۰) مدعی شدند که نوجوانانی که به شدت از رسانه‌ها استفاده می‌کنند اغلب ناراحت، غمگین، غیر شاد و خسته هستند. همچنین نیاز^۲ (۲۰۰۸) معتقد است که استفاده اعتیاد گونه از تلفن همراه یک مشکل بهداشت عمومی است و در مورد خطرات استفاده زیاد آن بایستی به اطلاع عموم مردم رسانده شود. در همان رابطه جیمز و درنان^۳ (۲۰۰۵) طی یک بررسی نشان دادند که ضرر مالی، فشار هیجانی، تخریب ارتباطات و پایین آمدن سواد، از پیامدهای منفی استفاده مفرط از تلفن همراه می‌باشد. صاحب نظران دیگری همچون پالن، سالزمن و یانگز^۴ (۲۰۰۱) پاراگراس^۵ (۲۰۰۳) مونک، کارول، پارکر و بلایت^۶ (۲۰۰۴) و بیانچی و فیلیپس^۷ (۲۰۰۵) ابعاد مسئله ساز استفاده زیاد از تلفن همراه در افراد جوان را بازشناسی کردند. والش، وایت و یانگ^۸ (۲۰۰۸) طی مطالعه‌ای نتیجه گرفتند جوانانی که وابستگی بیشتری به تلفن همراه داشتند، نشانه‌های اعتیاد رفتاری را بروز دادند. علاوه بر پیامدهای منفی، تلفن همراه نیز می‌تواند پیامدهای مثبت داشته باشد. از جمله پیامدهای مثبت آن این است که تلفن همراه به ایجاد شبکه‌های اجتماعی و ایمیل احساس تنهایی را کم (اوگاتا، ایزومی و کیتایک^۹ ۲۰۰۶) و به دوست یابی کمک می‌کند (کامیبیو و سوگیرا^{۱۰} ۲۰۰۵).

از آنجایی که امروزه دسترسی به تلفن همراه ساده و کم هزینه است و کمتر فردی را می‌توان پیدا کرد که تلفن همراه نداشته باشد، لذا بسیاری از افراد آنچنان با تلفن همراه مشغول می‌شوند که گویا کار دیگری ندارند و نتیجه این سوء استفاده می‌تواند بر روابط خانواده تأثیرات منفی بگذارد. با توجه به اینکه زندگی کنونی ماشینی است لذا بسیاری از اعضای خانواده به علت فاصله گرفتن از منزل و درگیری‌های کاری از طریق تماس‌های تلفنی با هم مرتبط می‌شوند. در این راستا پژوهشگران (لینگ و بتری^{۱۱} ۲۰۰۲؛ آکی و داونس^{۱۲} ۲۰۰۳؛ جانسن^{۱۳} ۲۰۰۳ و لیکوپ^{۱۴} ۲۰۰۳؛

¹ Rideout, Foehr & Roberts

² Niaz

³ James & Drennan

⁴ Palen, Salzman & Youngs

⁵ Paragras

⁶ Monk, Carroll, Parker & Blythe

⁷ Bianch & Phillips

⁸ Walsh, White & Young

⁹ Ogata, Izumi & Kitaie

¹⁰ Kamibepu & Sugiura

¹¹ Ling & Yttri

¹² Aoki & Downes

¹³ Johnsen

¹⁴ Licoppe

وارنر^۱ (۲۰۰۳؛ چن و کاتز^۲ ۲۰۰۷) معتقدند که معمولاً افراد جهت برقراری ارتباط با خانواده و دوستان خود از تلفن همراه استفاده می‌کنند. طبق نظر ماتیوس^۳ (۲۰۰۴) از دیگر محاسن تلفن همراه این است که والدین به علت اشتغالات کاری از طریق تلفن همراه با فرزندان خود ارتباط برقرار می‌کنند. بنا به شواهد پژوهشی از آنجایی که اعتیاد به تلفن همراه در میان نوجوانان با شدت افزایش پیدا کرده و همین موضوع مشکلات روحی و روانی بسیاری برای آنها به همراه دارد که باید از آنها آگاه باشند. لذا استفاده بیش از حد از تلفن همراه در نوجوانان ممکن است باعث پرخاشگری شده و این پرخاشگری به درگیری خانوادگی آنان منجر شود.

طبق دیدگاه کوثری (۱۳۸۵) محاسن و کارکردهای مثبت تلفن همراه عبارتند از (۱) نیاز اطلاع‌جویی که شامل اطلاعات ترافیکی، اتفاقات و رخدادها، تیترو روزنامه‌ها، اطلاعاتی مربوط به قیمت‌ها و انواع سرگرمی‌ها را می‌توان گنجانده که از منظر استفاده‌های ابزاری مطالعه می‌شود و یا تامین نیازهای اطلاعاتی شخصی (برای مثال خبردادن و خبرگرفتن از اتفاقات خانه). (۲) فواید اجتماعی: شامل شایعه، چت، لذت بردن از صحبت کردن، گذران وقت و احساس آرامش است که انگیزه‌های استفاده را در بر می‌گیرد؛ امکان برقراری ارتباط با دوستان و خانواده و از سویی بازی با گوشی تلفن همراه یا سرگرم شدن با امکانات آن به هنگام تنهایی یا در جمع دوستان مثل انتقال اطلاعات از راه بلوتوث یا عکس گرفتن با استفاده از دوربین گوشی. (۳) رضایت‌مندی‌های عاطفی: شامل تسهیل ارتباط با خانواده، احساس نزدیکی به اعضای خانواده، نمایش مراقبت از یکدیگر، دانستن نگرانی دیگران نسبت به ما را شامل می‌شود. (۴) تحرک و در دسترس بودن (حذف محدودیت گشتن به دنبال تلفن عمومی و در صف تلفن ایستادن): شامل بی‌تعلقی به مکان برای در ارتباط بودن با دیگران (دسترسی همیشگی بدون دغدغه مکان، دسترسی هر زمانی و هر مکانی، حفظ ارتباط همیشگی و در دسترس بودن برای اعضای مسن‌تر یا بیمار خانواده).

بنا به شواهد پژوهشی، متغیرهای زیادی از جمله سلامت و بهداشت روانی با میزان استفاده و اعتیاد به تلفن همراه در ارتباط‌اند. در این خصوص چن (۲۰۰۴) طی مطالعه‌ای نشان داد که اعتیاد به تلفن همراه بطور معناداری با افسردگی در ارتباط بوده و میزان اعتیاد به آن در زنان جامعه بیشتر است. بررسی جی، بامسو، سنگهو و جاهک^۴ (۲۰۰۸) نشان داد که استفاده مفرط از تلفن همراه به افسردگی، اضطراب درون فردی بالا، بهم خوردن الگوی خواب و کاهش عزت نفس افراد منجر می‌شود. همچنین مطالعه یانگ^۵ و همکاران (۲۰۱۰) نشان داد که بین پرخاشگری، بیخوابی، سیگار کشیدن، تمایلات خودکشی و عزت نفس پایین و استفاده مسئله ساز از تلفن همراه همبستگی مثبت وجود دارد.

¹ Warner

² Chen & Katz

³ Matthews

⁴ Jee, Bumsu, Seung-Ho & Jaehak

⁵ Yang

وان دن بالک^۱ (۲۰۰۳) لینگ^۲ (۲۰۰۵) کاوساکی^۳ و همکاران (۲۰۰۶) بیلوکس، لیندن و روچات^۴ (۲۰۰۷) نیز طی مطالعه جداگانه‌ای نتیجه گرفتند افرادی که تمایل بیشتری به ارسال پیام کوتاه داشتند تا مکالمات تلفنی، احساس تهایی، اضطراب اجتماعی و سایر مشکلات اجتماعی بیشتری را گزارش دادند. بررسی‌های دیگری نشان داد که استفاده از تلفن همراه به کاهش تمرکز فکری، سر درد (زیجکواوسکا، بورتکیو، زیماسک و ماکوویک-دابروسکا^۵؛ کان^۶ ۲۰۰۸) افزایش فراموشی (کان ۲۰۰۸) فقدان خواب، اضطراب و شکایات جسمانی (اوگاتا، ایزومی و کیتایک ۲۰۰۶؛ جنارو^۷ و همکاران ۲۰۰۷) افزایش آشفتگی‌های روانشناختی و خواب در مردان و نشانه‌های افسردگی در هر دو جنس (ین^۸ و همکاران ۲۰۰۹؛ برانوی، ابرست، کاربونل و چامارو^۹ ۲۰۰۹، هارنستام و هاگبرگ^{۱۰} ۲۰۱۱) منجر می‌شود. بررسی لینگ (۲۰۰۵) نیز نشان داد که بین استفاده از تلفن همراه و فعالیت‌های جنائی مانند مصرف الکل، درگیری و سرقت ارتباط وجود دارد. با توجه به این مقدمه در تحقیق حاضر ارتباط سلامت روانی^{۱۱} و روابط خانوادگی^{۱۲} با اعتیاد به تلفن همراه مورد بررسی قرار گرفت.

روش

دانش آموزان دختر و پسر کلاس سوم دبیرستانی ناحیه یک آموزش و پرورش شهر اهواز جامعه آماری تحقیق حاضر را تشکیل داده‌اند که از بین دبیرستان‌های آن ناحیه ۸ مدرسه (چهار مدرسه دخترانه و چهار مدرسه پسرانه) انتخاب و از هر مدرسه یک کلاس و از هر کلاس ۲۵ نفر و در مجموع ۲۰۰ نفر (۱۰۰ دختر و ۱۰۰ پسر) به صورت تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند. از آنجایی که در تحقیق حاضر ارتباط سلامت روانی و روابط خانوادگی با اعتیاد به تلفن همراه مورد بررسی قرار گرفت لذا طرح تحقیق توصیفی و از نوع همبستگی است. به منظور سنجش متغیر روابط خانوادگی از پرسشنامه محقق ساخته (تحلیل عاملی شده) استفاده شد که پرسشنامه یاد شده روی ۲۰۰ نفر از دانش‌آموزان دختر و پسر سوم دبیرستانی ناحیه یک آموزش و پرورش شهر اهواز اجراء و ساخته شد. پرسشنامه روابط خانوادگی بوسیله تحلیل عاملی اکتشافی^{۱۳} ساخته شد که از ۱۲ سؤال و سه مولفه صمیمیت (دارای ۴

¹ Van den Bulck

² Ling

³ Kawasaki

⁴ Billieux, Linden & Rochat

⁵ Szyjkwaska, Bortkiewicz, Szymczak & Makowiec- Dabrowska

⁶ Khan

⁷ Jenaro

⁸ Yen

⁹ Beranuy, Oberst, Carbonell & Chamarro

¹⁰ Thomee, Harenstam & Hagberg

¹¹ Mental health

¹² Family relashions

¹³ Explatory factor analysis

سؤال)، هماهنگی (۳ سؤال) و مسئولیت‌پذیری (۵ سؤال) تشکیل شده است. با کمک پرسشنامه روابط خانوادگی می‌توان نوع روابط حاکم بر خانواده‌ها (صمیمیت، هماهنگی و مسئولیت‌پذیری) را تشخیص داد. مطابق با شاخص‌های آماری پرسشنامه، هر چه میزان نمره فرد در خرده‌مقیاس‌های مربوطه بیشتر و بالاتر باشد میزان رابطه نیز سالم‌تر است. سؤالات پرسشنامه به صورت مقیاس پنج‌درجه‌ای از کم (۱) تا خیلی زیاد (۵) نمره‌گذاری می‌شود. پایایی^۱ کل پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ^۲ ۰/۸۵، برای عامل صمیمیت ۰/۸۳، برای عامل هماهنگی ۰/۷۲ و برای عامل مسئولیت‌پذیری ۰/۷ بدست آمد. روایی^۳ پرسشنامه با کمک تحلیل عاملی تاییدی^۴ ($X^2 = 92/85$, $DF = 52$, $RMSEA = 0/065$, $CFI = 0/8$, $AGFI = 0/92$, $GFI = 0/92$) تعیین و تایید شد. برای سنجش سلامت روانی از فرم کوتاه نسخه تجدید نظر شده فهرست نود نشانه‌ای (SCL-90-R) نجاریان و داوودی (۱۳۸۰) استفاده شد. نجاریان و داوودی (۱۳۸۰) براساس مقیاس (SCL-90-R) مقیاس SCL-25 را که یک مقیاس تک عاملی می‌باشد تهیه کردند. مقیاس یاد شده نیز یک ابزار خود گزارشی برای سنجش آسیب‌شناسی روانی عمومی می‌باشد و دارای ۲۵ ماده می‌باشد که نمره‌گذاری هر سوال بر روی یک پیوستار از عدد ۱ (برای هیچ) تا ۵ (برای اکثر اوقات) صورت می‌گیرد. در مطالعه نجاریان و سودانی (۱۳۷۹) (به نقل از نجاریان و داوودی، ۱۳۸۰) ضرایب پایایی این مقیاس را به شیوه بازآزمایی برابر ۰/۷۸ و از طریق محاسبه همسانی درونی ۰/۹۷ گزارش شده است. ضرایب روایی این آزمون در مطالعات نجاریان و داوودی (۱۳۸۰) از ۰/۴۹ تا ۰/۶۹ متغیر بود. همچنین همبستگی بین این مقیاس و مقیاس SCL-90 برابر با ۰/۹۷ گزارش شده است. و نهایتاً برای سنجش متغیر اعتیاد به تلفن همراه از پرسشنامه محقق ساخته (تحلیل عاملی شده) که روی ۲۰۰ نفر از دانش‌آموزان دختر و پسر سوم دبیرستانی ناحیه یک آموزش و پرورش شهر اهواز اجراء و ساخته شد استفاده بعمل آمد. پرسشنامه یاد شده از طریق تحلیل عاملی اکتشافی بدست آمد و از ۱۳ سؤال و سه مولفه خلاقیت‌زدایی (دارای ۷ سؤال)، میل‌گرایی (۳ سؤال) و احساس تنهایی (۳ سؤال) تشکیل شده است. با کمک پرسشنامه یاد شده می‌توان میزان استفاده افراطی و اعتیاد به تلفن همراه را شناسایی و تشخیص داد. مطابق با شاخص‌های آماری پرسشنامه (میانگین و انحراف معیار) هر چه میزان استفاده از تلفن همراه بیشتر باشد میزان اعتیاد به آن نیز بیشتر است. سؤالات پرسشنامه به صورت مقیاس پنج‌درجه‌ای از هرگز (۱) تا اکثر اوقات (۵) نمره‌گذاری می‌شود. پایایی کل پرسشنامه ۰/۸۷، عامل خلاقیت‌زدایی ۰/۷۸، عامل میل‌گرایی ۰/۷۶ و عامل احساس تنهایی ۰/۸۴ می‌باشد. روایی پرسشنامه از طریق تحلیل عاملی تاییدی ($X^2 = 83/33$, $DF = 61$, $RMSEA^3 = 0/061$, $AGFI^1 = 0/9$, $GFI^5 = 0/9$, $CFI^2 = 0/94$) تعیین و مورد تایید قرار گرفت.

¹ Reliability

² Cronbach alpha

³ Validity

⁴ Confirmatory factor analysis

⁵ Goodness of Fit Index

یافته‌ها

یافته‌های مربوط به فرضیه‌های تحقیق در جداول زیر آمده است:

جدول ۱- ضرایب همبستگی ساده سلامت روانی با اعتیاد به تلفن همراه

متغیر ملاک (اعتیاد به تلفن همراه)			
جنس			
متغیر پیش‌بین	پسر n=۱۰۰	دختر n = ۱۰۰	کل N=۲۰۰
سلامت روانی	r = -۰/۲۱۴ P = ۰/۰۰۲	r = -۰/۲۸۲ P = ۰/۰۰۶	r = -۰/۳۵۴ P = ۰/۰۰۰۵

مندرجات جدول ۱ نشان می‌دهد که بین متغیر سلامت روانی آزمودنی‌های دختر و پسر و اعتیاد به تلفن همراه همبستگی منفی معنادار وجود دارد. بنابراین با استناد به این تحلیل فرضیه اول تحقیق تایید می‌شود.

جدول ۲- ضرایب همبستگی ساده مولفه‌های روابط خانوادگی با اعتیاد به تلفن همراه

متغیر ملاک (اعتیاد به تلفن همراه)			
جنس			
متغیر پیش‌بین	پسر n = ۱۰۰	دختر n = ۱۰۰	کل n = ۲۰۰
صمیمیت	r = -۰/۲۱۰ P = ۰/۰۲۹	r = -۰/۲۷ P = ۰/۰۴	
هماهنگی	r = -۰/۲۰۶ P = ۰/۰۰۵	r = -۰/۲۵ P = ۰/۰۱۱	r = -۰/۴۳۷ P = ۰/۰۰۰
مسئولیت‌پذیری	r = -۰/۳۰۱ P = ۰/۰۰۰۱	r = -۰/۲۶۷ P = ۰/۰۰۰۱	

¹ Adjusted goodness of fit index

² Comparative Fit Index

³ Root-Mean-Square-Error of Approximation

مندرجات جدول ۲ نشان می‌دهد که بین روابط خانوادگی و مولفه‌های آن (صمیمیت، هماهنگی و مسئولیت‌پذیری) آزمودنی‌های دختر و پسر و اعتیاد به تلفن همراه همبستگی منفی معنادار وجود دارد. بنابراین با استناد به این تحلیل فرضیه دوم تحقیق تایید می‌شود.

جدول ۳- نتایج تحلیل رگرسیون متغیرهای پیش‌بین (سلامت روانی و روابط خانوادگی)

با اعتیاد به تلفن همراه به روش گام به گام

متغیرهای پیش‌بین	MR	RS	F P	روابط خانوادگی	سلامت روانی
	۰/۴۳۷	۰/۱۹۱	۴۶/۶۸	$\beta = -۰/۳۵۷$	
روابط خانوادگی			۰/۰۰۰۱	$b = -۰/۴۳۷$	
				$t = -۶/۸۳$	
				$p = ۰/۰۰۰۱$	
	۰/۴۶۰	۰/۲۱۱	۲۶/۴	$\beta = -۰/۲۸۳$	سلامت روانی
			۰/۰۰۰۱	$B = -۰/۳۴۶$	
				$t = -۴/۶۲$	
				$p = ۰/۰۰۰۱$	
					$\beta = -۰/۰۹۴$
					$B = -۰/۱۷۰$
					$t = -۲/۲۷$
					$p = ۰/۰۲۴$

نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون در جدول ۳ با روش گام به گام نشان می‌دهد بین متغیرهای پیش‌بین (روابط خانوادگی و سلامت روانی) با اعتیاد به تلفن همراه ضریب همبستگی چندگانه ($MR = ۰/۴۶۰$) وجود دارد که در سطح $P < ۰/۰۰۰۱$ معنی‌دار است و مقدار آن نیز از ضرایب همبستگی ساده هر یک از آن متغیرها با اعتیاد به تلفن همراه بیشتر است. در مجموع این دو متغیر پیش‌بین، ۰/۲۱۱ واریانس متغیر ملاک یعنی اعتیاد به تلفن همراه را تبیین می‌کنند. نتایج مربوط به ضرایب رگرسیون مندرج در سطر آخر جدول نشان می‌دهد که متغیر روابط خانوادگی و سلامت روانی به طور معناداری واریانس اعتیاد به تلفن همراه را تبیین می‌کنند بنابراین با استناد به این جدول فرضیه ۳ تحقیق نیز تایید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

در تحقیق حاضر ارتباط سلامت روانی و روابط خانوادگی با اعتیاد به تلفن همراه مورد بررسی قرار گرفت. دانش آموزان دختر و پسر کلاس سوم دبیرستانی جامعه آماری تحقیق حاضر را تشکیل دادند که از بین آنها ۲۰۰ نفر (۱۰۰ دختر و ۱۰۰ پسر) به صورت تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند. یافته‌های تحقیق حاضر نشان داد که سلامت روانی با اعتیاد به تلفن همراه همبستگی منفی دارد. در حمایت از این یافته چن (۲۰۰۴) طی مطالعه‌ای نشان داد که اعتیاد به تلفن همراه بطور

معناداری با افسردگی در ارتباط است و میزان اعتیاد به آن در زنان جامعه بیشتر است. بررسی‌های جی، بامسو، سنگهو و جاهک (۲۰۰۸) یانگ و همکاران (۲۰۱۰) وان دن بالک (۲۰۰۳) لینگ (۲۰۰۵) کاواسکی و همکاران (۲۰۰۶) بیلوکس، لیندن و روچات (۲۰۰۷)، زیجکواواسکا، بورتکیو، زیماسک و ماکوویک-دایروسکا (۲۰۰۵) کان (۲۰۰۸)، اوگاتا، ایزومی و کیتایک (۲۰۰۶)؛ جنارو و همکاران (۲۰۰۷)، بن و همکاران (۲۰۰۹) برانوی، ابرست، کاربونل و چامارو (۲۰۰۹) تومی، هارنستام و هاگبرگ (۲۰۱۱) و بررسی لینگ (۲۰۰۵) از این یافته نیز حمایت می‌کنند.

یافته‌های تحقیق نیز نشان داد که روابط خانوادگی با اعتیاد به تلفن همراه همبستگی منفی دارد. در تایید چنین یافته صاحب نظرانی همچون چولیز، ویلانولا، کولیز و الاس (۲۰۰۹) معتقدند استفاده مفرط از تلفن، باعث پیدا کردن مشکل با والدین بر اثر استفاده زیاد از تلفن همراه، بهم خوردن فعالیت‌های مدرسه، شخصی و احساس نیاز به مکالمه تلفنی یا ارسال پیام کوتاه در اثر ممانعت از آن می‌شود. در همین رابطه جیمز و درنان (۲۰۰۵) طی یک بررسی نشان دادند که ضرر مالی، فشار هیجانی، تخریب ارتباطات و پایین آمدن سواد، از پیامدهای منفی استفاده مفرط از تلفن همراه می‌باشد. سوءاستفاده از تلفن همراه می‌تواند بر روابط خانواده تاثیرات منفی بگذارد. با توجه به اینکه زندگی کنونی ماشینی است لذا بسیاری از اعضای خانواده به علت فاصله گرفتن از منزل و درگیری‌های کاری از طریق تماس‌های تلفنی با هم مرتبط می‌شوند. در این راستا پژوهشگران (لینگ و تیری ۲۰۰۲؛ آکی و داونس ۲۰۰۳؛ جانسن ۲۰۰۳ و لیکوپ ۲۰۰۳؛ وارنر ۲۰۰۳؛ چن و کاتز ۲۰۰۷) معتقدند که معمولاً افراد جهت برقراری ارتباط با خانواده و دوستان خود از تلفن همراه استفاده می‌کنند. بنابه شواهد پژوهشی از آنجایی که اعتیاد به تلفن همراه در میان نوجوان‌ها به شدت افزایش پیدا کرده و همین موضوع مشکلات روحی و روانی بسیاری برای آنها به همراه دارد که باید از آنها آگاه باشند لذا استفاده بیش از حد از تلفن همراه در نوجوان‌ها ممکن است باعث پرخاشگری آنها شده و این پرخاشگری به درگیری خانوادگی آنان منجر شود.

تکنولوژی‌های جدید در دو دهه اخیر تاثیرات بسیاری بر زندگی ما داشته و تا حد زیادی سبک زندگی ما را تغییر داده‌اند. از جمله آنها تلفن موبایل است که تقریباً به همه جا راه یافته، انواع مختلف یافته و اینک بازار منتظر ورود نوع "نسل سوم" (Generation third) آن که سمعی و بصری بوده و ممکن است تاثیر آن از ورود تلویزیون به زندگی ما هم بیشتر باشد.

از دیگر یافته‌های تحقیق حاضر این بود که سلامت روانی و روابط خانوادگی از پیش بین کننده اعتیاد به تلفن همراه دانش‌آموزان به شمار می‌روند. همانطوری که قبلاً گفته شد وسایل ارتباط جمعی در دنیای امروز کاربردهای فراوانی دارند و ما به طور ناخودآگاه نوعی اجبار داریم که از این وسایل استفاده کنیم. در منزل، محیط کار، خیابان، ایستگاه اتوبوس و... ما به طور غیر ارادی با وسایل ارتباط جمعی در تماس هستیم. وسایل ارتباط جمعی قادرند که در مدت زمان بسیار کوتاهی یک پیام را در سطح بسیار گسترده‌ای تکثیر و پخش کنند و آن را بدون محدودیت مکانی و زمانی در اختیار توده وسیعی از مردم قرار دهند و این خصوصیت باعث می‌شود که پیام مورد نظر از لحاظ

مکان، زمان و تعداد مخاطب از قید و بند رها باشد. بر همه واضح است که موبایل یا تلفن همراه یک وسیله سودمند برای ارتباطات مطلوب محسوب می‌شود و هم می‌توان از آن استفاده درست داشت هم نادرست به حدی که به اندازه سلاح‌های گرم می‌تواند در سطح کلاس و مدرسه خطرناک باشد، به هر حال، به همراه داشتن موبایل در کلاس درس و مدرسه دارای ضررهایی بیشتر از فواید آن است و حداقل در شرایط فعلی که فرهنگ سازی لازم انجام نشده است، برای مدارس و والدین به یک بحران تبدیل شده است. علی‌الخصوص وجود بلوتوث‌ها و پیامک‌ها و تراک‌های غیر اخلاقی و یا فیلمبرداری و گرفتن عکس از سایر دانش‌آموزان و انتشار آن در اینترنت یا از طریق سی دی و بلوتوث، سوء استفاده‌های احتمالی دیگران از آنها، مشکلات زیادی را به وجود آورده است. از آنجایی که در داخل کشور آزمون معتبر اعتیاد به تلفن همراه کمتر ساخته شده است و آنها هم با نرم‌افزارهای جدید (ایموس ورژن ۱۶) لذا به پژوهشگران علاقمند به این حوزه پیشنهاد می‌شود که برای بررسی و مطالعه در خصوص اعتیاد به تلفن همراه از این پرسشنامه استفاده کنند.

منابع

کوثری، مسعود (۱۳۸۵)، کاربرد تلفن همراه برای کاربران ایرانی (با تاکید بر نظریه استفاده و خشنودی)، *مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، سال دوم، شماره ۷.

نجاریان، بهمن و داوودی، ایران (۱۳۸۰)، ساخت و اعتباریابی پرسشنامه SCL-25 (فرم کوتاه شده SCL-90-R)، *مجله انجمن روانشناسی*، شماره ۱۸.

Aoki, K., & Downes, E. (2003). An analysis of young people use of and attitudes toward cell phones, *Telematics and Informatics*, 20, 4, 349-364.

Auter, P.J. (2007). Portable social groups: willingness to communicate, interpersonal communication gratifications, and cell phone use among young adults', *International Journal of Mobile Communications*, 5, 2, 139-156.

Beranuy, M, Oberst U, Carbonell, X, & Chamarro A. (2009). Problematic Internet and mobile phone use and clinical symptoms in college students: The role of emotional intelligence. *Computers in Human Behavior*, 25(5):1182-1187.

Bianch, A, & Phillips, J. (2005). Psychological predictors of problem mobile phone use. *Cyber Psychol. Behav.*, 8: 39-51.

Billieux, J, Linden, M, & Rochat, L. (2008). The Role of Impulsivity in Actual and Problematic Use of the Mobile Phone. *Applied Cognitive Psychology*. 22: 1195-1210.

Chen, Y. (2004). The relationship of mobile phone use to addiction and depression among American college students. Paper presented at the meeting of the 2004 Seoul Conference on Mobile Communication Conference. *Seoul, Korea*.

Chen, Y, & Katz J. (2007). Extending Family to School Life: College Students' Use of Mobile Phone. Paper presented at the annual meeting of the International Communication Association, TBA, *San Francisco*.

Chóliz, M, Villanueva, V, Chóliz, M. & Ellas, M. (2009). Uso, abuso (y dependencia?) del teléfono móvil en la adolescencia. *Rev Esp Drogodep*; 34(1): 74-88.

James, J, & Drennan, J. (2005). Exploring Addictive Consumption of Mobile Phone Technology, ANZMAC 2005 Conference: *Electronic Marketing Electronic-Marketing/12-James.pdf* (November 23, 2009).

Jenaro C, Flores N, Gómez-Vela M, González-Gil F, & Caballo C.(2007). Problematic internet and cell-phone use: Psychological, behavioral, and health correlates. *Addiction Research and Theory*, 15(3):309-320.

Jee, H, Bumsu,P, Seung-Ho R, & Jaehak Y.(2008).Characteristics of Excessive Cellular Phone Use in Korean Students. *CyberPsychology & Behavior. December 1, 11(6): 783-784*.

Johnsen, T. (2003). The social context of the mobile phone use of Norwegian teens. In J. E. Katz (Ed.), *Machines that become us: The social context of communication technology* (pp. 161-170). *New Brunswick, NJ: Transaction Publishers*.

Kamibepu, K, & Sugiura H. (2005). Impact of the Mobile Phone on Junior HighSchool Students' Friendships in the Tokyo Metropolitan Area. *Cyberpsychol Behav*; 8:121-130.

Khan, M. (2008). Adverse effects of excessive mobile phone use. *Int J Occup Med Environ Health* ; 21:289-93.

Kawasaki, N., Tanei, S.,Ogata, F., Burapadaja, S., Loetkham, C., Nakamura, T., et al. (2006). Survey on cellular phone usage on students in Thailand. *Journal of Physiological Anthropology*, 25, 377-382.

Leung, L., & Wei, R. (1999): Who are the mobile phone have-nots?, *New Media & Society*, 6, 1, 209-226.

Licope, C. (2003). Two modes of maintaining interpersonal relations through telephone: From the domestic to the mobile phone. In J. E. Katz (Eds.), *Machines that become us: The social context of communication technology* (171-186). *New Brunswick, NJ: Transaction Publishers*.

Ling, R. (2000). "We will be reached": the use of mobile telephony among Norwegian youth, *Information Technology & People*, 13, 2, 102-120.

Ling, R. (2005). "Mobile communications vis-à-vis teen emancipation, peer group integration and deviance." In *The Inside Text: Social perspectives on SMS in the mobile age*, edited by R. Harper, A. Taylor, and L. Palen. *London: Kluwer*. 175 – 189.

Ling R, & Yttri, B. (2002). Hyper-coordination via mobile phones in Norway. In J. Katz & M. Aakhus (Eds.), *Perpetual contact: Mobile communication, private talk, public performance* Cambridge, UK: *Cambridge University Press*, 139-169.

Madrid. (2003). Mobile phones becoming a major addiction [Electronic Version]. Retrieved 12/02/07 from <http://www.smh.com.au/articles/2003/12/10/>

1070732250532.html?from=storyrhs.

Matthews, R. (2004). The Psychosocial aspects of mobile phone use among adolescents. *In Psych.*, 26: 16-19.

Monk, A, Carroll J, Parker S, & Blythe, M. (2004). Why are mobile phones annoying? *Behav. Info. technol.*, 23: 33-41.

Niaz, U. (2008). Addiction with Internet and Mobile: An overview. *J. Pakistan Psychiatric Soc.*, 5(2): 72.

Ogata, Y, Izumi Y, & Kitaike T. (2006). Mobile-phone e-mail use, social networks, and loneliness among Japanese high school students. *Japanese Journal of Public Health (Nippon koshu eisei zasshi)*;53:480-92.

Palen, L, Salzman, M & Youngs, E. (2001). Discovery and integration of mobile communications in everyday life. *Personal Ubiquitous Comp.*, 5: 109-122.

Paragas, F. (2003). Being mobile with the mobile: Cellular telephony and renegotiations of public transport as public sphere. Paper presented at the Front Stage/Back Stage: Mobile Communication and the Renegotiation of the Social Sphere Conference, Grimstad, Norway

Power, M, & Horstmanshof, L. (2004). YYSSW (Yeah, yeah, sure, sure, whatever): keeping and supporting relationships through SMS text messaging. Human Communication and Technology Communication, *National Communication Association Annual Convention, Chicago*.

Rebello, J. (2010). Global wireless subscriptions reach 5 billion. Retrieved from <http://www.isuppli.com/Mobile-and-Wireless-Communications/News/Pages/Global-Wireless-Subscriptions-Reach-5-Billion.aspx>.

Rideout, V, Foehr, U., & Roberts, D. (2010). Generation M2: Media in the lives of 8-18 year olds. Retrieved on May 15, 2011 from Kaiser Family Foundation website: <http://www.kff.org/entmedia/upload/8010.pdf>.

Szyjkowska, A, Bortkiewicz A, Szymczak W, & Makowiec- Dabrowska T. (2005). Subjective symptoms related to mobile phone use--a pilot study. *Polski Merkuriusz Lekarski*;19:529-32.

Thomee, S, Harenstam A, & Hagberg M. (2011). Mobile phone use and stress, sleep disturbances, and symptoms of depression among young adults - a prospective cohort study. *BMC Public Health* ;11: 66-76.

Thompson R, & Ray G. (2007). More safety for children with mobiles. *Card Technology Today*, 19(9): 10.

Van den Bulck, J. (2003). Text messaging as a cause of sleep interruption in adolescents, evidence from a cross-sectional study. *Journal of Sleep Research*, 12(3).

Warner, J. (2003). Beyond the Net, Cell phones shape social behavior among teens in Japan.

Walsh, S, White K, & Young, R. (2008). Over-connected? A qualitative exploration of the relationship between Australian youth and their mobile phones. *J Adolesc*; 31(1):77-92.

Wei, R., (2006). Motivations for using the mobile phone for mass communications and entertainment, *Telematics and Informatics*, 34, 8, 34-56.

Yang, Yuan-Sheng, Yen, Ju-Yu, Ko, Chih-Hung, Cheng, Chung-Ping, & Yen, Cheng-Fang. (2010). The association between problematic cellular phone use and risky behaviors and low self-esteem among Taiwanese adolescents. *BMC Public Health*, 10:217.

Yen C, Tang T, Yen J, Lin H, Huang C, Liu S, & Ko, C. (2009). Symptoms of problematic cellular phone use, functional impairment and its association with depression among adolescents in Southern Taiwan. *Journal of Adolescence* 2009, 32(4):863-873.

Zulkefly, S & Baharudin, R. (2009). Mobile Phone use Amongst Students in a University in Malaysia: Its Correlates and Relationship to Psychological Health. *European Journal of Scientific Research*, 37. 2. 206-218.